

Regina Smoter Grzeszkiewicz. Agnieszka Szykuła Żygawska. Parafia Mokrelipie w latach 1826 - 1836.

Parafia w Mokrymlipiu należy do najstarszych jednostek administracji kościelnej na terenie gminy Radecznica. Pierwsza wzmianka o istnieniu w Mokrymlipiu kościoła pochodzi z roku 1360 - istniał wtedy drewniany kościół pod wezwaniem Krzyża Świętego, konsekracji którego dokonał w roku 1360 biskup chełmski Tomasz z Sienna. Kolejną świątynię, tym razem murowaną wzniesli trzej szlachcice - Wantoch z Sułowca, Jambroż Rakusz ze Stworyczowa (dawna nazwa wsi Tworyczów) i Mikołaj Latyczyński - "dziedzic na Lipiu i Latyczynie".¹ W roku 1403, ówczesny biskup chełmski Stefan erygował kościół i utworzoną parafię w skład której weszły miejscowości: Chłopków, Gorajec, Gruszka Zaporzka, Lipie, Latyczyn, Sąsiadka, Ostrów, Podborcze, Zaburze, Zakłodzie Zaporze, Sułowiec i Tworyczów. Kościół fundowany przez Mikołaja z Latyczowa (Latyczyna) i Tomka z Radeczniczy² swoje funkcje sakralne pełnił do roku 1547, po śmierci ówczesnego proboszcza ks. Piotra Borowskiego zamieniony został przez właściciela Mokregolipia Stanisława Sarnickiego³ na zbór kalwiński. Sytuacja taka trwała do roku 1597, syn Stanisława Sarnickiego Jan po śmierci ojca przywrócił kościół katolikom.⁴ Budynek kościoła został odnowiony, a ponownej konsekracji dokonał Mikołaj Świrski biskup sufragana chełmski w roku 1671.⁵ W roku 1669 obowiązki mokrolipskiego proboszcza pełnił ks. Janicki. Fakt ten odnotował lekarz, prawnik i rektor Akademii Zamojskiej w jednej osobie - Bazyli Rudomicz znany ze swoich licznych podróży po Zamojszczyźnie i w okolice Lwowa.⁶ Pod koniec XVIII wieku kościół przebudowano, albo postawiono nowy. Z tamtego obiektu zachowały się ruiny oraz pozostałości dzwonnicy. Na dawnym placu przykościelnym, gdzie pierwotnie znajdował się cmentarz grzebalny znajduje się nagrobek Piotra i Tekli Grabowskich, byłych dziedziców Sułowa. Zachowało się również kilka obrazów.

Obrazy są dobrej jakości, dlatego ważne aby były poddane konserwacji, lub przechowywane w suchym, nieco przewiewnym miejscu. Zdaje się, że pierwsze trzy: **Chrzest Chrystusa**, **Józef z Dzieciątkiem** (obok stóp ma atrybuty: piłę, i inne narzędzia pracy stolarza), i **św. Anna z Małą Marią** - są jednego pędzla. Św. Anna z Małą Marią to dosyć rzadkie przedstawienie na naszych

¹ D. Kurek. Historia parafii Mokrelipie. Radecznica. Nasza Gazeta. Miesięcznik Religijno - Kulturalny. 2003 nr 5 s. 2

² W. Bondyra. Słownik historyczny miejscowości województwa zamojskiego. Lublin - Zamość 1993, s. 76

³ Syn Jana i Elżbiety z Gorzkowskich Sarnickich. Urodził się około 1532 roku w Mokrymlipiu - jego ojciec był burgrabią na zamku w Turobinie. Początkową naukę pobierał pod kierunkiem teologa Jana Koźmińczyka razem z synami Andrzeja Górki (od około 1555 roku współwłaściciela Szczembrzeszyna), następnie uczył się w Akademii w Królewcu - pozostawał wówczas stypendystą księcia pruskiego Albrechta Hohenzollerna. Po wyjeździe do Wittenbergi uczęszczał na wykłady Marcina Lutra i Filipa Melanchtona. Pobyt w Genewie zbliżył go do Jana Kalwina - pod wpływem jego nauk został żarliwym kalwinistą. W roku 1563 uzyskał godność superintendenta zborów kalwińskich w Małopolsce. Na stałe osiadł w Mokrymlipiu w 1570 roku - oddał się całkowicie pracy naukowej, oraz czynnie uczestniczył w życiu politycznym kraju, gdy w roku 1573 Jan Zamoyski udawał się z poselstwem do króla Henryka Walezego Stanisław Sarnicki był w jego orszaku. Stanisław Sarnicki opublikował: w roku 1564 kazanie *O uznaniu Pana Boga Wszechmogącego*, w roku 1565 *Colloquium piotrkowskie. To jest rozmowa, którą mieli wyznawcy prawdziwej wiary*, w latach 1574 - 1577 napisał obszerne dzieło z zakresu: *wojskowości, geografii, historii i prawa składające się z 10 Ksiąg hetmańskich [...] ku ćwiczeniu młodych ludzi nacji naszej polskiej*, 1587 - *Annales sive de origine et rebus gestis Polonorum et Lithanorum w ośmiu księgach* (ponad 400 stron), 1594 - *"Statuta i metrika przywilejów koronnych językiem polskim spisane i porządkiem prawnie przyrodzonym a barzo snadnym nowo zebrane"*. W roku 1592 został mianowany przez króla Zygmunta III Wazę do godności wojskiego krasnostawskiego. Zmarł 27 września 1597 roku.

⁴ M. Stworzyński. Opisanie statystyczno - historyczne dóbr Ordynacji Zamojskiej w 1834 roku, Biblioteka Narodowa w Warszawie, rkps. Biblioteki Ordynacji Zamojskiej nr 1815

⁵ Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i i innych krajów słowiańskich, wypisy dla województwa lubelskiego. Lublin 1974, s. 248

⁶ B. Rudomicz. Efemeros czyli Diariusz prywatny pisany w Zamościu w latach 1656 - 1672. Lublin 2002

terenach, w tych obrazach bardzo ładnie są namalowane odsłonięte partie ciała: np karnacje i twarze Anny i Małej Marii, ich dłonie, stopy, palce, - modelunek świadczą o wysmakowaniu i wprawnym warsztacie autora obrazu. Ostatni obraz **Matki Bożej Różańcowej**, nawiązuje do legendy przekazania Różańca Św. parze zakonników - Dominikowi i Katarzynie Sieneńskiej (*Dominik ukazany z atrybutem - psem z pochodnią w pysku*) - ten obraz jest już innej ręki, mniej utalentowanego twórcy, bardziej prowincjonalnego. Spotkałam się z takimi obrazami zwłaszcza w XIX stuleciu, więc może i ten pochodzi z tego czasu. Trzeba by się zorientować, czy wówczas w parafii nie działało Bractwo Różańca Świętego, jeśli tak, można przypuszczać, że obraz był fundacją tego właśnie Bractwa. Najciekawszy jest jednak wizerunek, jeśli się nie mylę św. **Anastazego**, świętego kościoła rzymsko katolickiego i prawosławnego, mnicha, mieszkańca monasteru.

Obraz pochodzi przypuszczalnie z XIX stulecia. Ukazuje odciętą okazaną *en tris quarts* głowę mężczyzny na jednolitym ciemnym tle. Mężczyzna jest w średnim wieku, jego twarz okala siwiejący zarost, głowę okrywa czarny biret. Na twarzy widać smutek i umęczenie. Krople krwi spływają po skroniach, oczach i ustach. Z wizerunku promieniuje światło, co sugeruje, że mamy do czynienia ze świętym. Informację dopełnia namalowana niżej banderola (dolną krawędź obrazu wypełnia ukazany symetrycznie ornament stylizowanych wici roślinnych). Na banderoли widnieje sporządzony w dwóch liniijkach napis: *Sanctus Anastasus Martyr / die 22 Januarii Persa Monachus (święty Anastazy Męczennik /22 stycznia perski mnich)*. Wiadomo zatem, że obraz przedstawia św. Anastazego męczennika i mnicha pochodzącego z Persji.

Kościół Katolicki obchodzi jego wspomnienie 22 stycznia. Wizerunek należy do rzadko spotykanych. Warta zastanowienia jest obecność tego obrazu w kościele w Mokrymlipiu. Św. Anastazy z Persji jest świętym zarówno Kościoła Katolickiego jak i Prawosławnego. Wiadomo, że był synem wróżbity. Przed przyjęciem Chrztu Świętego nosił imię *Magundat* i służył jako żołnierz w armii perskiej. W 614 roku, gdy Jerozolima została zburzona przez Persów, król tego państwa wywiózł ze zdobytego miasta część Krzyża Pańskiego. Relikwię złożono w Persji. Tutaj stała się źródłem cudów, których doświadczył również *Magundat*. Po tych wydarzeniach zdecydował się przyjąć chrześcijaństwo. W tym celu udał się do Jerozolimy, tutaj przyjął Chrzest Święty i imię Anastazy. Wkrótce złożył śluby zakonne i zamieszkał wraz z innymi braćmi w monasterze w pobliżu Palestyny. Przed 628 rokiem wybrał się do ojczystej Persji, gdzie za przejście na chrześcijaństwo uznano go za zdrajcę narodu. Poddawano go torturom bijąc pałkami i wieszając za rękę z przywiązaniem u nogi kamieniem. Zginął śmiercią męczeńską poprzez powieszenie. Wkrótce jego relikwie przeniesiono do rodzimego monasteru w Palestynie. Szczególną czcią była otaczana jego głowa, przed VII Soborem Powszechnym (787 rok) przeniesiona do Rzymu. Święty jest wyobrażany najczęściej jako starzec w czarnym habicie mnicha, bez nakrycia głowy. Z krzyżem w jednej dłoni i zwojem w drugiej. Ukazuje się go z zarostem. Wspomnienie 22 stycznia (w Kościele Katolickim) jest obchodzone na okoliczność rocznicy przeniesienia relikwii męczennika do

Palestyny. Cerkiew prawosławna wspomina św. Anastazego 4 i 6 lutego (zgodnie z kalendarzem gregoriańskim).

Wizerunek z Mokregolipia należy do unikatowych. Wskazuje na obecność kultu; jest ciekawy z uwagi na zastosowaną ikonografię. Scenę sprowadzono do przedstawienia głowy – szczególnej Relikwii tego męczennika, namalowanej na jednolitym tle. Sądzić można, że obecność wizerunku w Mokremlipiu ma związek z działającym po 1899 roku w pobliskiej Radeczniczy żeńskim monasterem prawosławnym. Zaprzecza jednak temu wypisana data wspomnienia świętego – 22 stycznia – co sugeruje, że fundatorowi bliższe były prawdy wiary Kościoła Chrześcijańskiego.

W latach 1907 - 1913 wybudowano w Mokrymlipiu obecnie istniejący kościół, który został zniszczony podczas wojny, odbudowano go po wyzwoleniu. W okresie międzywojennym (dokładna data nie jest znana) małżeństwo Michał i Katarzyna (z. d. Kaziród) Sykałów z Gorajca ufundowało ołtarz boczny p. w. matki Bożej Częstochowskiej, który znajduje się do dziś w kościele.⁷

Szczegółowe informacje odnośnie religijno - prawnego życia parafii pochodzą z początków XIX wieku. W Archiwum Parafialnym zachowały się:

- *Księga Urodzeń Parafii Mokrolipskiej od 1826 - 1830 roku.*
- *Księga Aktów Religijno - Cywilnych Parafii Mokrolipskiej od dnia 25 stycznia 1831 roku do końca roku 1836. Zejścia.*
- *Księga Urodzeń Parafii Mokrelipie od 1830 do 1835 roku.*
- *Księga Małżeńska od 1826 do 1832 Parafii Mokrolipskiej*

które to dokumenty posłużyły mi do sporządzenia poniższego szkicu. Akta zawierają wiele cennych informacji, ich szczegółowe opracowanie, a przede wszystkim przeczytanie wymaga wiele czasu, dlatego niniejszą publikację należy potraktować jako przyczynek do dalszych badań w tym przedmiocie. Jak bardzo cenne są to informacje może świadczyć choćby ten wpis:⁸

Dnia drugiego września tysiąc osiemset dwudziestego szóstego roku starozakonny Ariel Sthor syn Serecha Sthorea i Lei w Józefowie zamieszkałych⁹ w obecności świadków ks. (...) Kamińskiego gwardiana Klasztoru w Radeczniczy [...] Lunyckiego i wyraził życzenie chrztu świętego. Nie mając nic przeciwko żądaniom nadto znalazłszy tego dosyć w Religii Katolickiej oświeconym z mocy Rezolucyi Konsystorza Generalnego Diecezji Lubelskiej do liczby 1158 z dnia trzeciego sierpnia tysiąc osiemset dwudziestego siódmego roku przychylając się do tegoż prośby dopełniliśmy na wspomnianym Arielu Sthor nazwanym Michałem Majewskim chrztu świętego w dniu powyżej wyrażonym o godzinie pierwszej po południu w przytomności wspomnianego a rodzicami chrzestnymi byli Jaśnie Wielmożny Piotr Grabowski Dziedzic Dóbr Sulowa Sędzia Pokoju Powiatu Zamojskiego i Jaśnie Wielmożna Antonina Deboli.¹⁰

1.

⁷ Relacja Zofii Sykały.

⁸ Archiwum Parafialne w Mokrymlipiu. Księga Urodzeń Parafii Mokrelipie od 1826 - 1830 r.

⁹ Obecność ludności żydowskiej na terenie Józefowa datuje się przed rokiem 1744, wtedy pobudowano tu pierwszą synagogę, a więc musiała przebywać tutaj spora ilość Żydów. W roku 1789 w Józefowie było 70 domów żydowskich, w końcu XVII lub w początkach XVIII wieku wzniesiono nową drewnianą synagogę, która spłonęła w roku 1850. Wg. W. Ćwik. dzieje Józefowa. Rzeszów 1992, s. 116 - 117.

¹⁰ Prawdopodobnie chodzi o Antoninę z Wisłockich Debolny zmarłą 7 lutego 1863 w wieku 74 lat. Nagrobek wystawiony przez jej syna znajduje się na cmentarzu w Mokrymlipiu

W początkach XIX wieku (1826 - 1830) parafia Mokrelipie jest dość rozległa należą do niej: Chłopków, Gorajec, Gruszka Zaporska, Kitów, Latyczyn, Mokrelipie, Podborcze, Podlesie, Radecznicza, Sąsiadka, Zaburze, Zakłodzie, Zaporze. Oto jak przedstawiały się stan ludności w poszczególnych wioskach przynależących do parafii:

rok 1827	miejsowość	ilość mieszkańców ilość domów	źródło informacji
	Chłopków	400 mieszkańców 68 domów	<i>Tabella miast, wsi osad Królestwa Polskiego z wyrażeniem ich położenia i ludności. Warszawa 1827, t. I, s. 65 (dalej: Tabella...)</i>
1827	Gorajec	941 mieszkańców 152 domy	<i>Tabella..., t. I, s. 136</i>
1827	Gruszka Zaporska	233 mieszkańców 42 domy	<i>Tabella..., t. I, s. 153</i>
1826	Kitów		<i>Księga urodzeń Parafii Mokrelipie od 1826 - 1830 roku, s.5 Tabella..., t. I, s. 208</i>
1827	Latyczyn	499 mieszkańców 66 domów	<i>Tabella..., t. I, s. 261</i>
	Mokrelipie	120 mieszkańców 28 domów	<i>Tabella..., t. II, s. 30</i>
schyłek XIX w	Podborcze	98 mieszkańców 120 domów	<i>Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i niektórych krajów słowiańskich. Wypisy dla województwa lubelskiego. Lublin 1974, s. 280</i>
1827	Podlesie	169 mieszkańców 28 domów	<i>Tabella..., t. II, s.98</i>
1827	Radecznicza	145 mieszkańców 43 domy	<i>Tabella..., t. II,s.129</i>
1827	Sąsiadka	192 osoby 38 domów	<i>Tabella..., t. II,s. 159</i>
1827	Zaburze	318 mieszkańców 59 domów	<i>Tabella..., t. II,s. 304</i>
1827	Zakłodzie	151 mieszkańców 34 domy	<i>Tabella..., t. II,s. 308</i>
1827	Zaporze	249 mieszkańców 43 domy	<i>Tabella..., t. II,s. 316</i>

Liczba ta zamknęła się we wspomnianym roku cyfrą 3. 515 osób. Poza nielicznymi wyjątkami byli to włościanie. Dokonane we wspomnianych *Aktach* ... wpisy wyjawiają ich nazwiska - w roku 1826 byli to m. in:

imię i nazwisko	miejsce zamieszkania
Augustyn Oczkoś Magdalena Jabłońska	Mokrelipie
Wojciech Krukowski Wincenty Poświatowski Krzysztof Grela Marianna Babiuch Paweł Wyłupek Marianna Murawcowa Szymon Mazur Jakób krasula Agnieszka Kazirod Małgorzata Bartnikowa Wojciech Krukowski	Zakłodzie
Wawrzyniec Harkot Jakub Jaskuła Marianna Osman ¹¹ Jan Ruszczak Jakub Jaskuła Andrzej Kiepek Wawrzyniec Harkot Jan Gorgol Jan Orchowski Grzegorz Osman Agnieszka Dziżyna (od nazwiska Dziża?)	Gorajec
Andrzej Dumala Paweł Maciąg Zofia Pachla	Podborcze
Andrzej Hadam Jakub Kazirod (jego żoną była Maria Blina z Zaporza) Kacper Kaziród Marianna Wyłupek Ewa Dzisiak Regina Zybalina	Zaburze
Tomasz Mucha Stanisław Wiktor Marianna Maciąg (żona Tomasza Muchy) Jakub Szczyrba Jakub Skrok Marianna Szczyrbianka (od nazwiska Szczyrba)	Latyczyn
Marianna Pastuszek Małgorzata Smykówna	Gruszka Zaporska
Tomasz Kazirod	Chłopków

¹¹ Nazwisko prawdopodobnie pochodzenia tatarskiego; Tatarzy dostawali się na tereny dawnej Rzeczypospolitej głównie jako jeńcy brani do niewoli podczas staczanych często z ordą krymską potyczek. Zapewne pozostałością po ich pobycie na naszych terenach są funkcjonujące do dziś nazwiska jak wspomniane powyżej Osman, czy Bielak.

Walenty Kazirod (ur. w 1826 roku) Walenty Wybraniec Małgorzata Komorniczka (lokalne określenie nazwiska Komornik)	
Jan Pitura Błażej Mazur	Sułowiec
Jan Poznański Katarzyna Stańczyk Antonina Wyłupkowa	Tworyczów
Marian Matys Jan Mazur Piotr Zbrozeń Michał Bukowski Ludwika Bukowska	Radecznicza

*Dnia dziewiętnastego lutego tysiąc osiemset dwudziestego szóstego roku o godzinie drugiej po południu stawił się Tomasz Kaziród lat dwadzieścia cztery liczący z Chłopkowa mąż Antoniny ze Stępników lat dwadzieścia cztery liczącej i okazał nam dziecię płci męskiej. Dziecięciu nadano imię Józef a rodzicami chrzestnymi byli Walenty wybraniec i Małgorzata Komorniczka.
ks. Kazimierz Miciuk(?)*

Z roku 1826 pochodzą także wpisy urodzeń z Kitowa , byli to m. in: Paweł Kurek, Franciszek Jezierski, Klemens Mazurek, Maciej Mazurek -

Dnia szóstego lutego tysiąc osiemset dwudziestego szóstego roku stawił się na parafii Paweł Kurek lat trzydzieści i Franciszek Jezierski lat dwadzieścia cztery liczący zamieszkali w Kitowie i okazali niemowlę urodzone w Kitowie dnia piątego lutego roku bieżącego o godzinie siódmej rano z Marianny Mazurkówny i męża śp. Klemensa spłodzone lat trzydzieści liczącej dziecięciu temu na chrzcie świętym nadano imię Maciej rodzicami chrzestnymi byli Paweł Kurek i Agnieszka (...).¹²

Kitów należał do parafii w Mokrymlipiu do roku 1826, w roku 1827 notowany jest w parafii Nielisz.¹³

Na podstawie powyższego wykazu można zauważyć, że najczęściej występującymi imionami żeńskimi były: *Marianna, Agnieszka, Małgorzata*. Najczęściej powtarzające się imiona męskie to: *Jan, Jakub, Michał*, z nazwisk najczęściej powtarzającymi się i to w obrębie kilku wsi są: *Krukowski, Harkot, Osman*.

2.

Wg. Regestrów urodzeń z lat 1827 - 1834 na terenie parafii urodziła się znaczna ilość dzieci, co ilustruje poniższe zestawienie:

rok	ilość urodzeń
1827 ; niektóre z nazwisk dzieci urodzonych w tym roku: <i>Babiuch Kacper, Branicki Jan, Bazelina Maryanna, Cielbochowa Maryanna, Czocho Józef, Czochoyra Jakub, Ferenz Michał (rodzina Ferenzów, pisana obecnie Ferenc wywodzi się z Węgier),¹⁴ Serendówna Jadwiga, Grygiel Józef,¹⁵ Furlepowa</i>	190

¹² Archiwum Parafii Mokrelipie. księga Urodzeń parafii Mokrolipskiej od 1826 - 1830 roku, s. 5, wpis nr 12

¹³ Tabella miast, wsi osad Królestwa Polskiego z wyrażeniem ich położenia i ludności. Warszawa 1827, t. I, s. 208

¹⁴ Relacja Stanisława Ferenc z Podborcza

<i>Katarzyna, Głowalina Antonina, Gąsiorowa Agnieszka,¹⁶Kulasza Kazimierz</i>	
1829	151
1831	205
1832	200
1833	265
1834	258

W roku 1828 pojawiają się nowe nazwiska: *Szabajówna, Mąka*, a w roku 1829: *Tracz, Tuzin, Związek, Markuszowski, Kubin, Szalata, Pecyna, Marchewka, Saburay*. Przeglądając wspomniane *Regestry...* zauważamy jedną charakterystyczną rzecz - nazwiska nowo narodzonych dziewczynek pisane są w formie przyjętej na określenie mężatek: *Furlepowa Katarzyna, Gąsiorowa Agnieszka, Jachymkowa Zofia, Krzyszczakowa Apolonia, Cielbochowa Maryanna*, a być powinno: *Furlepa* lub *Furlepówna, Gąsior* lub *Gąsiorówna i. t. p.* Taki sposób określania młodych dziewcząt występuje po dziś dzień na terenie gminy, m. in. w Czarnymstoku.¹⁷

W listopadzie 1826 roku urodził się w Gruszcze Zaporskiej syn dzierżawcy Dóbr Gruszki Zaporskiej i Podlesia Michała Malhomme - Władysław Mikołaj Franciszek, chrzest odbył się w styczniu 1827 roku - *Dnia dwudziestego trzeciego stycznia tysiąc osiemset dwudziestego siódmego roku zjawił się na parafii Michał Malhomme¹⁸ Dzierżawca Dóbr Gruszki Zaporskiej i Podlesia dwadzieścia siedem lat mający zamieszkały w Gruszcze Zaporskiej w obecności Wielmożnego Stanisława Jaworskiego lat trzydzieści dwa Dzierżawcy Dóbr Gorajca i Antoniego Mierzejewskiego lat czterdzieści dwa Dzierżawcy Dóbr Zarudzie i okazał dziecię płci męskiej urodzone w Gruszcze Zaporskiej dnia 30 listopada o godzinie dwudziestej w nocy tysiąc osiemset dwudziestego szóstego roku z zony jego Anny z Zaborowskich lat dwadzieścia liczącej. Dziecięciu temu nadano imiona Władysław Mikołaj i Franciszek a rodzicami chrzestnymi byli Antoni Mierzejewski i Anna Neyburg*

podpis księdza, ówczesnego proboszcza parafii nieczytelny

3. W latach 1827 - 1832 na terenie parafii zawartych zostało kilkadziesiąt małżeństw religijnych.

Działo się w Mokrem Lipiu dnia osiemnastego stycznia tysiąc osiemset dwudziestego szóstego roku o godzinie wpół do dwunastej rano. Wiadomo czynimy że w przytomności świadków Jakóba Krzaka lat czterdzieści cztery liczącego i Franciszka Szczepanka lat trzydzieści liczącego obydwu włościan w Gorajcu zamieszkałych na w dzisiejszym zawarte zostało religijne małżeństwo między Marjanem Harkot kawalerem włościaninem w Gorajcu zamieszkałym synem Krzysztofa i Franciszki z Kazirodów małżonków Harkotów tamże w Gorajcu zamieszkałych a Panną Maryanna córką

¹⁵ *Pierwsze wzmianki o nazwisku sięgają 1324 roku. Kilka zdań łacińskich mówi o osadnikach holenderskich stawiających wiatraki na terenach Wielkopolski. Moja rodzina ma dość szczegółowo opisaną i wyprowadzoną księgę rodową sięgającą w nazwisku Grygiel, które noszę, roku 1454. Po dzień dzisiejszy najwięcej osób o nazwisku Grygiel mieszka na terenach Wielkopolski. Relacja Michała Grygla*

¹⁶ Rodzina Gąsiorów mieszka obecnie w Gaju Gruszczańskim

¹⁷ Nazwy gwarowe z niektórych wiosek Zamojszczyzny. Zebrała i opracowała Regina Smoter Grzeszkiewicz. Szczebrzeszyn 2010

¹⁸ Syn Mikołaja i Anieli Karoliny de Devilles Malhomme przybyłych do Polski w 1791 roku. Mikołaj Malhomme pełnił obowiązki plenipotenta Ordynacji Zamojskiej do roku 1832, zmarł w roku 1849, pochowany jest na cmentarzu w Szczebrzeszynie. Na jego nagrobku zlokalizowanym w pobliżu kościoła pw. św. Leonarda możemy odczytać napis: *zakończył życie w roku 1849/ żył lat 77/ Przechodniu uczcij cnotę/ westchnij do Boga za Jego duszę!* Na cmentarzu w Matczyni k. Bełżyc spoczywa Jadwiga z Malhommów Ligowska, zmarła 22 stycznia 1888 roku w wieku 61 lat. Szczegółowe dane odnośnie rodziny Malhommów możemy znaleźć w opracowaniu Konrada Ajewskiego *"Stanisława Kostki Zamojskiego życie i działalność 1775 - 1856"*. Warszawa 2010, s. 382 - 383, przypisy 75 - 76.

*Walentego i Apolonii Polaków w Gorajcu zamieszkałych lat dwadzieścia pięć licząc w Gorajcu zrodzoną i przy rodzinie zostającą. Małżeństwo to poprzedziły trzy zapowiedzi w okresie szóstym, ósmym i piętnastym stycznia roku bieżącego. Małżonkowie nowi oświadczyli że nie zawarli żadnej umowy przedślubnej. Akt ten stawającym i świadkom odczytany przez nas podpisujących został . Strony i świadkowie pisać nie umieją.
Podpis ks. proboszcza nieczytelny.*

*Regestr zaślubionych w roku 1827 wg. **Księgi Małżeństw od 1826 do 1832 Parafii Mokrelipie (s. 43 - 45).***

nr. aktu	Imię i nazwisko zaślubionych	nr strony
5	Bartnik Sebyastian z Marianną Katarzyniak (?)	22
26	Bogdański Wojciech z Dyszkiewiczówna Adela	30
30	Babiarz Antoni z Krukowską Maryanną	36
47	Babiarz (...) z Krukowską Krystyną	39
51	Maciąg Walenty z Wybrańcówną Maryanną	41
52	Maciąg Thomas z Skubijanką Apolonią	41
8	Czerw Jan z Sikorówną Maryanną	23
34	Chwiejda Antoni z Muszanką Maryanną	32
12	Dumała Walenty z Pietrzniakówną Katarzyną	25
25	Gałęzowski (?) Andrzej z Flakówna Katarzyną	30
43	Godula Antoni z (...) Jadwigą	37
35	Bilewicz Szczepan z Bartoszyńską Maryanną	34
48	Flak Maciej z Krzakówną Katarzyną	39
25	Hanaka Andrzej z Ferencówna Ewą	30
32	Marczak (?) Wawrzyniec z Górniakówną Reginą	30
1	Jarochowski Ferdynand z Jeruzalską Teklą	20
15	Jusiak Walenty z Czaykówną Maryanną	26
41	Jachymek Andrzej z Kucharską Maryanną	37
54	Jachymek Paweł z Stępnikówną Barbarą	42
9	Krukowski Mikołaj z Olczewską Ewą	23
17	Krukowski Mateusz z Olchówną Rozalią	27
28	Krukowski Stanisław z Malczanką (?)Melanią	31
21	Kwapisz Józef z Szczepankówną Maryanną	28
29	Koziół Józef z Szczyrbowną Maryanną	32
20	Krukowski Walenty z Zakrzeszczanką Antoniną	32
46	Madey Stanisław z Pastuszakówna Katarzyną	39
23	Ostasz Antoni z Mazurówną Anną	29
36	Olech Franciszek z Kowalikówną Rozalią	35
40	Ostrowski Woyciech z Szczygielską Józefą	36

42	Olech Maciej z Kowalikówną Magdaleną	37
3	Pastuszek Paweł z Makówną Maryanną	21
4	Blacharz Marcin z Braniakówną Franciszką	21
10	(...) Sebyastian z Podolanką Zofią	24
10	(...) Thomas z Olechówną Katarzyną	26
49	Jachuła Jan z Wołoszyńską Katarzyną	40
19	Ruszczak Franciszek z Ferensowną Maryanną	27
2	Smarkala Thomas z Małyszówną Barbarą	21
11	Stępnik Krzysztof z Małyszówną Małgorzatą	21
20	Stępnik Wojciech z Polakówną Ewą	23?
31	(...) Adam z Pastuszkówną Katarzyną	33
33	Skoczylas Józef z Dąblówną Anną	33
38	Szczyrba Jan z (...) Maryanną	35
53	Szczyrba Ignacy z Kozłowa Anną	42
37	Tuzin Antoni z Krukowszcanką Antoniną	35
13	Wyłupek Marcin z Borsakówną Teklą	25
6	Znayda Maciej z Krawcówną Franciszką	22
7	Zawiślak Wojciech z Marchewkówną Krystyną	22
14	Zakrzewski Krzysztof z Józwianką Maryanną	25
18	Zakrzewski Paweł z Krawcówną Maryanną	26
22	Zych Antoni z Kijkówną Anastazją	29
45	Zybała Jan z Krukowską Agnieszką	38
50	Zur /Żur? Józef z Jachymkówną Maryanną	40

W roku 1829 zostało zawartych 58 ślubów, w roku 1830 - 59, w 1832 - 72. Nie jest to zbyt duża liczba zważywszy na wielkość parafii pod względem znajdujących się w obrębie jej granic administracyjnych miejscowości. Małżeństwa zawierane były w obrębie jednej grupy wyznaniowej, wiek osób wstępujących w związek małżeński waha się w granicach od lat szesnastu do pięćdziesięciu kilku lat Wynotowałam niektóre z nich:

rok	wiek mężczyzn	wiek kobiet	najmłodsze i najstarsze wiekiem małżeństwa
1827	25 24	20 24	Krystyna Krukowska z Zakłodzia (lat 16) i Szymon Babiuch (l. 23) Gruszka Zaporska Maryanna Kowalikowna (l. 18) i Michał Olech (l. 26)
1828	24 20	20 27	Antonina Maciejewska (l.20) pozostająca na służbie u obcych ludzi, Stanisław Jasiński (l. 20)
1829	20 22 20	17 20 22	Maryanna Bartoszczyńska (l. 15) z Zaporza i Błażej Szaran (l. 30) z Gruszki Zaporskiej

	19	19	
1830	48 20	26 18	
1831			Maryanna Głowańska (l. 16) i Tomasz Jaskuła (l.21), oboje z Chłopkowa Agnieszka Maciągówna (16. l) i Walenty Małysz (l.19), obydwójce z Latyczyna.
1832	26	16	

Zawierane były również małżeństwa przez osoby pozostające w stanie wdowieństwa, m. in : w roku 1828 w związek małżeński wstąpił wdowiec Franciszek Kubina (30. l) z Antoniną Dziakówną (25. l), w roku 1831 Szymon Głowała (l. 40), wdowiec poślubiła Ewę Harkotową (także wdowę) licząca trzydzieści lat. Obydwójce pochodzili z Chłopkowa.

4.

Jak przedstawiała się liczba zgonów na terenie parafii na przestrzeni lat 1827 - 1836 ilustruje poniższy wykaz sporządzony na podstawie *Księgi Zeszytych [Parafii Mokrelipie] 1827 - 1831* oraz *Księgi Aktów Religijno - Cywilnych Parafii Mokrolipskiej od dnia 25 grudnia 1831 do końca 1836 roku*, przechowywanych w Archiwum Parafialnym w Mokrymlipiu.

rok	nazwiska niektórych zmarłych	ilość zmarłych w ciągu roku na terenie całej parafii
1827	Jurkowska Salomea	177 osób, w tej liczbie 89 kobiet
1828		179
1829		150
1830		192
1831		258
1836	Bazelowa Zofia, Bajchurowa Maryanna, Bałkowa Maryanna, Gliwowa Barbara, ¹⁹ Hancelkowa Ewa, Kusy Paweł, Wlizio Walenty, Zdobyciowa Marya, Zychowa Katarzyna, Wichner Ambroży, Tońkowa Zofia, Suchecka Franciszka, Płocharz Antoni, Madey Franciszek	388

Działo się w Mokrymlipiu dnia piątego sierpnia tysiąc osiemset trzydziestego pierwszego roku o godzinie trzeciej rano stawili się Mikołaj Krukowski lat pięćdziesiąt i Jakub Szczyrba lat dwadzieścia pięć mający obu włościanie zamieszkali w Podborczu i oświadczyli iż dnia czwartego miesiąca [tegoż] o godzinie trzeciej w wieczór pod numerem sześćdziesiąt trzy umarł Paweł Stepnik lat jedenaście mający syn Wojciecha i Jadwigi z Fluków. Po przekonaniu się o zejściu Stepnika akt ten stawiającym niniejszym nieumiejącym pisać odczytany został.

nazwisko księdza, proboszcza parafii nieczytelne

¹⁹ Rodzina Gliwów wywodzi się z Tworyczowa, obecnie mieszka w Gruszce Zaporskiej Genowefa z Gliwów Babiarszowa, wspomnienia której dotyczące okupacji w Tworyczowie znajdują się na stronie internetowej: www.republika.pl/horajec w panelu "okupacja" (Genowefa z Gliwów Babiarszowa. *Tamten czas lepiej pamiętam...*)

Reasumując: **największy stan liczebny parafii Mokrelipie** (3. 515 osób) odnotowano w roku 1827, dane te potwierdza przeprowadzony wówczas Spis dla całego kraju, wyniki którego opublikowane zostały w *Tabelli miast, wsi osad Królestwa Polskiego z wyrażeniem ich położenia i ludności. Warszawa 1827, t. I - II*. **Największa ilość urodzeń** (265) miała miejsce w roku 1833, **największą ilość zgonów** (388) odnotowano na parafii w roku 1836. **Najstarsze zachowane pochówki** z terenu parafii noszące daty: 1837 (Kazimierz Jaworski), 1854 (Stanisław Jaworski), 1860 (Franciszka Ziernicka), 1870 (ks. Franciszek Kwiatkowski, proboszcz parafii Mokrelipie, którą zarządzał przez 36 lat), 1863 (nagrobek wystawiony dla Antoniny z Wisłockich Debolny zmarłej 7 lutego w wieku 74 lat przez jej syna) znajdują się na miejscowym cmentarzu założonym u schyłku XVIII lub na początku XIX wieku.